

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методика навчання географії у профільній школі

Загальна інформація

Компонент освітньо-професійної програми	<i>Нормативний / Вибірковий</i>
Кількість кредитів ECTS	3
Мова навчання	Українська
Ступінь вищої освіти	<i>другий (мігістерський)</i>
Галузь знань	<i>01 Освіта / Педагогіка</i>
Спеціальність	<i>014 Середня освіта (Географія)</i>
Освітньо-професійна програма	<i>Середня освіта (Географія)</i>

Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методика навчання географії у профільній школі» є формування в здобувачів освіти теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для ефективного викладання географії в умовах профільного навчання відповідно до сучасних вимог освіти.

Передумови вивчення дисципліни

Для результативного опанування знаннями, вміннями, навичками при вивченні даної дисципліни студент повинен мати базові знання з педагогіки, психології, фізичної географії..

Зміст дисципліни

Змістовий модуль 1. Дидактичні засади, принципи, методи та засоби навчання географії у профільній школі

Тема 1. Концептуальні засади навчання географії у профільній школі

Особливості географічної освіти у профільній школі: загальні тенденції розвитку, роль географії у профільному навчанні. Основні завдання та

принципи профільного навчання географії: визначення основних цілей і завдань у контексті профільного навчання, принципи індивідуалізації та диференціації навчання. Формування компетентностей у процесі навчання географії: ключові компетентності (предметні, загальноосвітні, міжпредметні), підходи до їх формування, взаємозв'язок компетентностей з практичною діяльністю.

Тема 2. Державні стандарти та навчальні програми з географії для профільної школи

Нормативні документи, що регулюють навчання географії у профільній школі: аналіз законодавчої та нормативної бази, основні вимоги до навчального процесу. Вимоги державного стандарту до змісту географічної освіти: структурні компоненти стандартів, вимоги до рівня знань і навичок учнів. Формування навчальних програм для профільних класів: принципи розробки навчальних програм, особливості адаптації програми до конкретних умов навчального закладу.

Тема 3. Методи та прийоми навчання географії у профільних класах

Класифікація методів навчання географії: традиційні, інноваційні та комбіновані методи, підхід до вибору методів в залежності від цілей навчання. Традиційні методи та їх ефективність у профільній школі: лекції, бесіди, практичні заняття, їх роль у розвитку географічної освіти. Адаптація методів навчання до рівня підготовки учнів: диференціація підходів, врахування інтересів та особливостей учнів, використання індивідуальних методів.

Тема 4. Активні та інтерактивні технології навчання географії

Активні методи навчання в профільних класах: роль методів активного навчання (ігри, рольові завдання, дебати), використання їх для залучення учнів до навчального процесу. Використання інтерактивних технологій (дискусії, дебати, кейс-методи тощо): методи активізації мислення, розвиток критичного мислення учнів через інтерактивні підходи. Організація навчальної діяльності

учнів із використанням проблемного підходу: формування вмінь самостійно вирішувати проблеми, роль кейс-методів, проектної роботи.

Тема 5. Формування картографічної грамотності та просторового мислення учнів

Методи формування картографічної грамотності: робота з різними типами карт, тренування у зчитуванні та інтерпретації картографічної інформації. Робота з картографічними ресурсами в цифровому форматі: використання географічних інформаційних систем (ГІС), інтерактивні карти, карти в мобільних додатках. Вправи для розвитку просторового мислення учнів: розв'язування задач, робота з географічними моделями, створення карт, аналіз просторових змін.

Тема 6. Роль практичних і лабораторних робіт у навчанні географії

Типи практичних і лабораторних робіт у профільній школі: дослідження природних процесів, аналіз географічних явищ, робота з реальними даними. Організація та оцінювання виконання практичних робіт: планування практичних робіт, критеріальні оцінки, методи мотивації учнів до активної участі. Методи аналізу географічних даних у лабораторних роботах: робота з географічними картами, статистичними та числовими даними, застосування методів просторового аналізу.

Змістовий модуль 1. Інформаційно-комунікаційні технології при викладанні географії в профільній школі

Тема 7. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні географії

Цифрові ресурси для навчання географії: використання онлайн-ресурсів, електронних підручників, відеоуроків, інтерактивних карт. Створення інтерактивних карт та візуалізацій географічних даних: методи створення і

використання онлайн-карт, програм для візуалізації даних (ArcGIS, Google Earth, QGIS). Онлайн-платформи та додатки для викладання географії: використання Google Earth, Kahoot!, Quizlet, Edmodo для залучення учнів до географічного навчання.

Тема 8. Проєктна та дослідницька діяльність у профільному навчанні географії

Організація проєктного навчання з географії: етапи проєктної діяльності, приклади проєктів (екологічні дослідження, регіональні дослідження, аналіз географічних проблем). Методи дослідницької діяльності в школі: вибір теми, постановка гіпотез, методи збору та обробки даних, аналіз результатів. Оцінка результатів проєктів і дослідницьких робіт учнів: критерії оцінки, роль самооцінки та взаємооцінки, використання портфоліо.

Тема 9. Методика організації навчально-пізнавальних екскурсій та польових досліджень

Планування та проведення географічних екскурсій: вибір маршруту, розробка програми, організація безпеки учнів під час екскурсій. Методи збору даних під час польових досліджень: використання географічних інструментів (компасів, GPS, фотокамер), проведення замірів, запис спостережень. Аналіз та оформлення результатів екскурсій і польових досліджень: створення звітів, картографічне оформлення, використання цифрових інструментів для обробки даних.

Тема 10. Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії у профільній школі

Підходи до оцінювання навчальних досягнень у профільній школі: формувальне, підсумкове, альтернативне оцінювання, шкали та рубрики для оцінки. Застосування формувального оцінювання у викладанні географії: регулярне зворотне оцінювання, використання проєктів та практичних завдань

для оцінювання. Види завдань для оцінювання знань з географії: тести, есе, завдання на просторове мислення, інтерпретація картографічних матеріалів.

Тема 11. Формування екологічної культури та географічного мислення в учнів

Інтеграція екологічної освіти у викладання географії: висвітлення актуальних екологічних проблем (зміна клімату, збереження природних ресурсів, біорізноманіття). Методи формування екологічного мислення: використання екологічних проєктів, розвитку критичного мислення через розв'язування реальних екологічних проблем. Виховання відповідального ставлення до природних ресурсів: формування поведінкових навичок збереження ресурсів, використання методів сталого розвитку.

Тема 12. Підручники, навчальні посібники та інші дидактичні матеріали з географії

Аналіз змісту підручників та навчальних посібників: відповідність сучасним стандартам, інтердисциплінарні зв'язки, актуальність ілюстрацій і карт. Вимоги до сучасних навчальних матеріалів з географії: доступність, наочність, інтерактивність, наукова точність. Створення авторських дидактичних матеріалів для профільної школи: розробка завдань, створення електронних ресурсів, адаптація матеріалів для різних рівнів підготовки учнів.

Форми та методи навчання

Під час навчання застосовують наступні методи навчання.

Засади класифікації/виділення	Групи методів
1) джерело знань (слово, образ, досвід)	словесні наочні практичні

2) етапи навчання	підготовка до вивчення нового матеріалу вивчення нового матеріалу закріплення нового матеріалу (умінь та навичок) контроль і оцінка
3) спосіб педагогічного керівництва	пояснення викладача самостійна робота дискусія
4) логіка навчання	індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні
5) дидактична мета	організація навчальної діяльності стимулювання і релаксація контроль і оцінка
6) характер пізнавальної діяльності	пояснювально ілюстративні репродуктивні проблемне викладення матеріалу частково-пошукові дослідницькі

Контроль навчальних досягнень

Форми та методи оцінювання:

Поточний контроль – перевірка виконання практичних робіт, контрольні роботи, тестування.

Підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень:

Оцінка		Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача
за 100 бальною шкалою	ECTS	
90-100	A	Глибоко і міцно засвоїв навчальний матеріал; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Розкриває оптимальні методи і методичні прийоми традиційної та інноваційної моделей навчання залежно від дидактичних і виховних цілей уроку; визначає мету, завдання, структуру та зміст шкільної географічної освіти. Орієнтується в дидактичних принципах і методах навчання географії;

		Вміє застосовувати засоби та методи навчання географії. Вільно орієнтується в засобах та способах навчання географії. Вміє аналізувати шкільні програми та підручники з географії. Демонструє уміння користуватися методичним апаратом навчання географії та вміння застосовувати сучасні технології навчання на уроках географії Володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом.
83-89	B	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; добре орієнтується в класифікаціях засобів та методів навчання географії; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, аналізуючи дидактичні принципи навчання географії. Вміє систематизувати та класифікувати знання. Володіє прийомами роботи з географічними картами, глобусом, підручниками, мультимедійними педагогічними засобами; аналізує за прийнятими критеріями власну педагогічну діяльність.
75-82	C	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; вміє застосовує теоретичні положення щодо географічного змісту шкільної географії та її принципів навчання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій. З допомогою викладача аналізує шкільні програми та підручники з географії та аналізує методи і методичні прийоми традиційної та інноваційної моделей навчання залежно від дидактичних і виховних цілей уроку;
68-74	D	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і виконанні творчих завдань.
60-67	E	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому недостатньо аналізує методи і методичні прийоми традиційної та інноваційної моделей навчання залежно від дидактичних і виховних цілей уроку. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії тощо. Виконання практико-творчих завдань, систематизація та класифікація знань щодо принципів та методів навчання географії викликає труднощі.
35-59	FX	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє конкретизувати загальні положення та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише за допомогою викладача (вказівки, підказки). Творчі завдання не виконує.

1-34	F	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Орієнтовний розподіл балів за видами робіт:

___% – практичні роботи;

65% – лабораторні роботи;

10% – тестування;

25% – підсумковий контроль.

Політика курсу

Учасники освітнього процесу керуються нормативними документами та відповідними Положеннями, затвердженими в НУЧК, зокрема

Порядок організації освітнього процесу у 2024-2025 навчальному році в умовах

воєнного

стану

(<https://drive.google.com/file/d/1lQ9C3Aqia3-OgyCtx2aOAdnY56PbE-jh/view>)

Положення

щодо

протидії

булінгу

(https://drive.google.com/file/d/1A-G_HYNKDvVa96Hp9Fkje1_MG01sNuI_/view)

Положення

про

дистанційне

навчання

(https://drive.google.com/file/d/1gluLeBZbSavx_wxfenFfGfUrzzi2qOVn/view)

Положення

про

академічну

добросовісність

2020

(https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view)

При вивченні дисципліни, виконанні практичних занять та проведенні форм контролю студенти зобов'язані дотримуватись принципів академічної доброчесності, зокрема

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про методи, технології і результати

– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

Практичні роботи повинні бути захищені в терміни до початку екзаменаційної сесії.

Граничний термін захисту всіх практичних робіт та проходження всіх видів поточного контролю: початку екзаменаційної сесії.

Відпрацювання пропущених занять та перекладання всіх форм контролю може відбуватися за графіком консультацій викладача.

Матеріально-технічне забезпечення

Комп'ютерний клас

Інформаційні ресурси

1. Богданова С. В. Проектно-дослідницька діяльність у навчанні географії. Одеса: Астропринт. 2015. 210 с.
2. Гошко М. О. Педагогічні аспекти методики викладання географії в старших класах. Львів: Підручники і посібники. 2010. 260 с.
3. Гузеєва Л. О. Практичні роботи з географії для старших класів. Київ: Генеза. 2010. 240 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 334 с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/483779/mod_resource/content/2/%d0%94%d0%b8%d1%87%d0%ba%d1%96%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%202004.pdf
5. Загвязинська О. М., Кравчук О. І. Методика навчання географії в школах нового типу. Харків: Фоліо. 2015. 240 с.
6. Іванова Н. П. Методика навчання географії в середній школі. Київ: Вища школа. 2011. 320 с.
7. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1817/kasiianyk-i.p.-mysko-v.z.-metodyka-navchannia-heohrafi-i-%28teoretychnyi-aspekt%29.pdf?sequence=1&isallowed=y>
8. Коберник С. Методика навчання географії в ЗВО: навчально-методичний посібник. К.: Навчальна книга, 2005. 319 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/6459_01.pdf
9. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с. URL:

<https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/%d0%9b%d0%b0%d0%b2%d1%80%d1%83%d0%ba.pdf>

10. Михайлова О. І. Методика викладання географії в профільній школі. Львів: Світ. 2017. 280 с.

11. Назаренко Т.Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання) Х.: ВГ «Основа», 2016. 112 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/707431/1/%d0%a2%d0%b5%d1%82%d1%8f%d0%bd%d0%b0%20%d0%9d%d0%b0%d0%b7%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%b0.pdf>

12. Пенчук О. Г. Методика викладання географії в старших класах. Чернівці: Букрек. 2009. 220 с.

13. Рижкова В. І. Формування картографічної грамотності учнів. Київ: Вища освіта 2012. 180 с.

14. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9063/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%b0%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%20%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b3%d0%b5%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97.pdf>

15. Соловйова Л. О. Технології навчання географії у профільній школі. Київ: Академвидав. 2018 310 с.

16. Троц О. М. Інноваційні методи навчання географії. Львів: Підручники і посібники. 2016. 190 с.

17. Чернявська Н. В. Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні географії. Харків: Прапор. 2019. 250 с.

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по	Слюта Аліна Миколаївна

батькові викладача	
Науковий ступінь, вчене звання, посада	доцент кафедри екології, географії та природокористування, доцент, кандидат педагогічних наук
Комунікація	Кафедра: екології, географії та природокористування, ауд. 328 E-mail: sliuta.alina@ukr.net Телефон: +380961327782 Telegram: 0961327782 Viber: 0961327782
Посилання на дисципліну в системах дистанційного навчання	Zoom: https://us05web.zoom.us/j/3905648673?pwd=MzcxU1BXSG9hQkY2Vi9xcDFrVzU3QT09 (CI: 390 564 8673 Kod: 2020)
Консультації	Ср. 14:40-16:00